

Вячаслаў Калацэй

АД ІСЛАЧЫ ДА НЯМІГІ, ГОДНА І ГРУНТОЎНА (да 75-годдзя
доктара філалагічных навук Вячаслава Рагойшы)

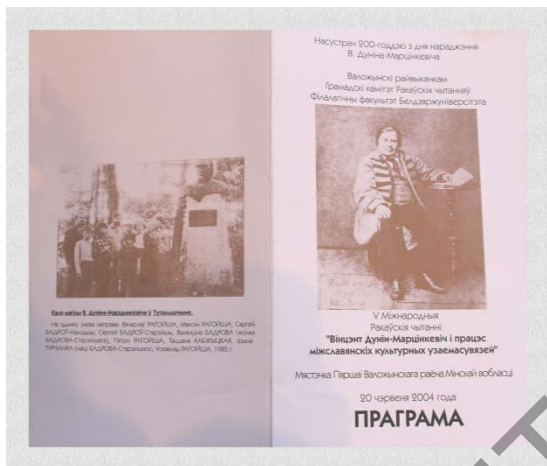
Vyachaslau Kalacei

FROM ISLACH TO NEMIGA, ADEQUATELY AND
THOROUGHLY (to the 75th anniversary of Doctor of Philological
Sciences Vyachaslau Ragoysa)

У артыкуле на прыкладзе лёсу філолага Вячаслава Рагойшы аўтар адсочвае, як людзі, «адкрытыя» да каранёвай культуры свайго народа, здольныя зрабіць значны ўнёсак у мастацкія і навуковыя ландшафты свайго Радзімы.

In the article on the example of Vyachaslau Ragoysa's (great philologist) life the author studies how people «open» to root culture of their people can make significant contribution to the artistic and scientific landscapes of their homeland.

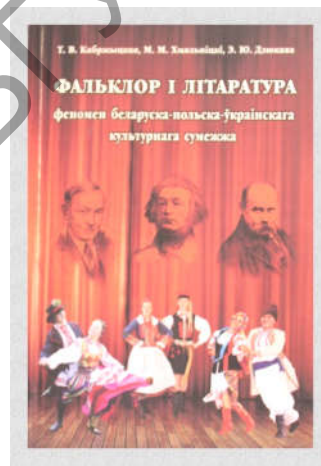
Антрапологі лічаць, што асяродак (культура і ландшафт) фарміруюць асобу, аднак, часам гэта – больш складаны і рознакіраваны працэс. Калі напярэдадні 75-годдзя доктара філалагічных навук, прафесара, загадчыка кафедры тэорыі літаратуры Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, акадэміка Міжнароднай Акадэміі навук Еўразіі, аўтара больш за 1000 даследаванняў па беларусістыцы і літаратуразнаўстве Вячаслава Рагойшы, якое прыпадае на 2017 год, адсачыць яго жыццёвы шлях, заўважна, што людзі, «адкрытыя» (праз выхаванне, інкультурацыю, пастаянную працу над сабой) да каранёвай спадчыны свайго народа, здольныя (напэўна, на падставе закону захавання энергіі) зрабіць значны ўнёсак у наваколле. Прычым – не толькі ў прафесійнае, але і ў больш шырокае, грамадскае асяроддзе, а таксама ўпарадкаваць і палепшыць жыццёвую прастору тых, з кім перакрываюўваліся на жыццёвым шляху, і тых, каму пакідаюць у спадчыну разам з колерам вачэй і валасоў частку свайго душы і накіраванасць асобы – сваім крэўным і сваякам.



Малюнак 1 – Праграма V Міжнародных «Ракаўскіх чытанняў», 2004



Малюнак 2 – В.П.Рагойша, 2016



Малюнак 3 – Выданне па міжкультурных сувязях, 2011

Родавыя карані Рагойшаў – землі над ракой Іслач, слыннае мястэчка Ракаў, у ваколіцах якога (ля в. Гарані) праходзіць водападзел паміж Чорным і Балтыйскім морам і фарміруе своеасаблівае становішча, цікавы геаграфічны і культурны статус Ракава. З XV стагоддзя праз Ракаў (ён атрымаў Магдэбургскае права ў XVII ст.) праходзіў актыўны гандлёвы шлях Мінск – Вільня, у мястэчку ўвесь час ладзіліся кірмашы, фестывалы, дзе з мясцовымі жыхарамі «перакрываюўваліся» гандляры з Украіны, Літвы, Расіі, Польшчы. Тут, у сям'і Пятра Восіпавіча Рагойшы і Валянціны Антонаўны Качановіч у 1942 г. нарадзіўся сын Вячаслаў. Своеасаблівая «ростань культур і традыцый» сфарміравала ў рэгіёне адметныя лакальныя этнаграфічны асяродкі, якія значна паўплываў на маладога В.Рагойшу. У дзяцінстве яму даводзілася спяваць у мясцовай валачобнай дружыне, што абыходзіла са скрыпкай і гармонікам на Вялікідзень ваколіцы, на яго ўласная вясельле і вясельлі сыноў заўсёды запрашаліся народныя музычныя капэлы, ён – добры сябар ракаўскіх фальклорных гуртоў «Вянок» і «Гасцінец» Лізаветы Пятроўскай, якія актыўна адраджаюць аўтэнтчныя спевы, побытавы танец, смычковую і дударскую музыку беларусаў.

Але В.П.Рагойша, напэўна, не быў бы самім сабою, калі б толькі «чэрпаў» з культурных і этнаграфічных крыніц узбярэжжа Іслачы: ужо шмат гадоў ён актыўна працуе над іх вывучэннем і публікацыяй. «Ракаўскі шлях» – не толькі назва маршрутаў і шляхоў яго дзяцінства і юнацтва, але і назва краязнаўчай газеты, заснаванай В.Рагойшам для папулярызачыі культурнай спадчыны 550-гадовага паселішча, дзе ён нарадзіўся. Яна выдаецца з 2000 г., тут друкуюцца матэрыялы пра падзеі і мясціны ваколіц Ракава, яго традыцыйную культуру, носьбітаў фальклору [2], выбітных асоб, чые лёсы далучаны да гэтай зямлі. Гэта ракаўскі прафесар Мар'ян Здзяхоўскі, пісьменнік Казімір Здзяхоўскі, Эліза Ажэшка (яна часта гасцявала ў Здзяхоўскіх), пісьменнік Уры Фінкель, заслужаныя артысты Беларусі Вінцэнт Бруй і Рыгор Шацько, мастак Фелікс Янушкевіч, скульптар Валяр'ян Янушкевіч і інш. Другі буйны праект, які заснаваў і ладзіў В.Рагойша для папулярызачыі культурнай спадчыны свайго радзімы, – Міжнародныя «Ракаўскія чытання», распачатыя ў 1996 г. Чытання хутка ператварыліся ў буйны літаратурны форум (мал. 1), які ладзіўся кожныя два гады і ў якім бралі ўдзел як вядомыя ў замежжы літаратары: Фларыян Няўважны і Базыль Белаказовіч (Польшча), Раман Іваньчук (Украіна), Вацлаў Жыдліцкі (Чэхія), Вера Рыч (Вялікабрытанія), так і вядомыя айчыныя аўтары: Іван Шамякін, Ніл Гілевіч, Язэп Семяжон, Сяргей Панізік і інш. [1].

Не парываючы сувязі з родавымі мясцінамі ўзбярэжжа Іслачы, В.П.Рагойша больш за паўстагоддзя свайго жыцця прысвяціў гораду над Нямігай – Мінску. А менавіта – філалагічнаму факультэту Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. У

1958 г. ён стаў студэнтам філфака, а з 1967 г. – распачаў там выкладчыцкую кар’еру. За час выкладання ён падрыхтаваў цэлую плеяду літаратуразнаўцаў, фалькларыстаў, актыўных супрацоўнікаў медыйнай сферы Беларусі. Сярод найбольш вядомых з іх: Таццяна Шамякіна, доктар філалагічных навук, прафесар, загадчык кафедры тэорыі літаратуры БДУ, Наталія Якавенка, кандыдат філалагічных навук, навуковы супрацоўнік аддзела ўзаемасувязей літаратур ДНУ «Цэнтр даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі», Аляксандр Дуброўскі, кандыдат філалагічных навук, дацэнт кафедры стылістыкі і літаратурнага рэдагавання Інстытута журналістыкі БДУ, Жанна Шаладонава, кандыдат філалагічных навук, старшы навуковы супрацоўнік ДНУ «Цэнтр даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі», фалькларыст і спявачка, старшы выкладчык БДУКМ Наталія Матыліцкая, журналіст Сяргей Будкін і інш.



Малюнак 4 – Сумеснае выданне В. Рагойшы і Т. Кабржыцкай, 1976



Малюнак 5 – В. Рагойша і Т. Кабржыцкая ля колішняга калектыўнага партрэта сям’і, 2017

Яго выкладчыцкія і грамадскія клопаты (а В.П.Рагойша цягам 20 гадоў узначалываў Міжнародны фонд Янкі Купалы) падзяляла з ім яго надзейная спутніца – жонка Таццяна Кабржыцкая, таленавіты перакладчык і ўкраінска-беларускі філолаг, разам з якой яны працавалі над многімі выданнямі і праектамі (мал. 3, 4). Сям’я Рагойшаў сябрвала з сям’ёй Караткевічаў. Менавіта пасля сумеснага беларускага танца (пад музыку вядомай на Валожыншчыне віртуознай капэлі братаў Салаўёў) на вяселлі Рагойшаў Уладзімір Караткевіч і Валянціна Нікіціна вырашылі ўзяць шлюб. У доме Рагойшаў часта гасцявалі вядомы ўкраінскі акцёр Багдан Ступка, Народны артыст СССР Яраслаў Вашчак (галоўны дырыжор Беларускага тэатра оперы і балета, першы пастаноўшчык оперы «Дзікае паляванне караля Стаха»), мастацтвазнаўца Эмілія Шумілава, амаль увесь пісьменніцкі «корпус» нашай краіны, і гэтыя акалічнасці стваралі крэатыўную і сапраўды гуманітарную атмасферу для ўсёй сям’і (мал. 5). Сёння справу свайго бацькі паспяхова ў розных напрамках беларусазнаўства і гуманітарystыкі ўзбуўняюць і падоўжваюць тры сыны: Усевалад Рагойша – філолаг і фалькларыст; Максім Рагойша – гісторык, палітолаг, журналіст «Нашай нівы»; Пятро Рагойша – кандыдат філалагічных навук, перакладчык.

Я ўпэўнены, што такі відавочны прыклад прафесійнай працы на карысць культуры сваёй Радзімы, яе мовы, фальклору і літаратуры, магчымы менавіта таму, што Вячаслаў Пятровіч Рагойша заўсёды быў непарыўна звязаны з традыцыйнай асновай ладу жыцця беларусаў. Беларускае выхаванне і менталітэт, закладзеныя ў родавым асяродку дазволілі яму надзвычай годна і грунтоўна мінуць тры чвэрці веку па жыццёвым шляху, які на сённяшні дзень, як заўжды, вядзе яго упэўнена наперад: і да прыродных даяглядаў аздобленай векавечнай зелянінай Іслачы, і да шчыльна забудаваных пейзажаў над закаванай ва ўрбанізаваны граніт Нямігай.

Спіс літаратуры:

1. Атнагулов, А. Ракоўская хроніка / А.Атнагулов // Наш гонар – Ракаў : да 550-годдзя Ракава /укл. В.П. Рагойшы; гал.рэд. Т.Кабржыцкая. – Мінск : Рэгістр. – С. 16 – 22.
2. Таўгень, Л. Песнямі праслаўляем Ракаў свой / Л.Таўгень // Ракаўскі шлях. – 2015. - № 4. – С. 8.

Аляксандр Дуброўскі

ВЕРШАЗНАЎЧЫЯ ДАСЛЕДАВАННІ ВЯЧАСЛАВА ПЯТРОВІЧА РАГОЙШЫ

Alyaksandr Dubrouski

VIACHASLAU RAGOISHA'S VERSIFICATION STUDIES

Артыкул прысвечаны агляду вершазнаўчых прац прафесара Вячаслава Рагойшы, прадстаўленых, перш за ўсё асноўнымі кніжнымі выданнямі акрэсленай тэматыкі.

The article contains the survey of the versification studies by professor Vyachaslau Rahoisha, represented primarily by the fundamental books on the subject.

Даследаванне паэтыкі верша (як літаратурнага, так і фальклорнага) займае значнае месца ў навуковай дзейнасці доктара філалагічных навук прафесара В. П. Рагойшы. Вершазнаўчая метадалогія знайшла прымяненне ўжо ў кандыдацкай